

לתעודת הגניזה (11) T.-S. 6

מאת שמואל ייבין

בחוברת האחרונה של ידיעות^א פירסם הרב אסף דף בודד מן הגניזה, שהוא קטע של תעודה המדברת בראשית התיישבותם של היהודים בירושלים מיד לאחר הכיבוש הערבי. בקריאת התעודה, הכתובה ערבית באותיות עבריות, ובתרגומה עסקו הה' ד"ר א' שטראוס וד"ר ד"צ בנעט מן האוניברסיטה העברית. ונראה לי, כי בכמה מקומות לא הצליחו להציע קרי נאות, ויש לתקן את דבריהם.

בראש השורה הראשונה בעמוד א' הציעו לקרוא: **ואַלְרְקָא צִינְן**. ולי נראה, כי בכל מקום בכתב-היד שבו באו אליף ולמיד רצופות בזו אחר זו לא נכתבו אפילו פעם אחת נפרדות, אלא תמיד משולבות יחד (בלגיטורה). שבה חסרה האליף את רגלה השמאלית ותחת זאת הוארך ראשה השמאלי מעל לשורה הרבה: השווה, דרך-משל, התיבה השנייה באותה שורה (**אַלְא**). וכן פעמיים **בש' ב'**, פעם אחת **בש' ג'**, פעם אחת **בש' ד'** וכו'. בכל מקום שרגלה השמאלית של האליף מצוייה, הרי זו אליף נפרדת, ואין למיד אחריה. אמנם, בין האליף והרי"ש שאחריה נראים שרידי כתב מעל לשורה, ויתכן כי מילא כאן הסופר אות שהחסיר לכתחילה (השורה להלן — **שש' ג' וד' בע"ב**), אלא שאין השרידים דומים כלל וכלל לצורת הלמיד בכתב-יד זה (או אפילו בכ"י אחרים בני התקופה). ועל-כן מסופקני אם אפשר לקרוא **ואַלְרְקָא צִינְן**, אף-על-פי שגם אני סבור, כי כל האותיות האלה שייכות לתיבה אחת, ובין הרי"ש שאחר האליף הראשונה ובין הצד"י מחוקות שתי אותיות: ונראים הדברים, כי הראשונה משתייך היא קו"ף.

בש' ב' בראש השורה כתוב כיום **אָן**. ד"ר שטראוס שיער נכונה, כי יש להשלים כאן **כאן**, כלומר — היה. לא מובנת הערתו של ד"ר בנעט: "והוא כנראה התנווין כמו בסוף הקטע **אָגִיאלְ אָן...**" ראשית, הרי התנווין כאן צריך היה להיות ון, שכן מוסלם הוא הנושא ובא ביחסת הישר ב'. שנית, אם נניח כי **אָן** הוא תנווין יהיה המשפט המבאר חסר נשוא: "וחצר כל מוסלם פי אלבלד ופי..." — הוא משפט בלתי אפשרי מבחינה דקדוקית, כי חסר הקשר המבאר בין מוסלם ובין מה שאחריו. את כל השורה הזאת קוראים שני המתרגמים: **כאן פי אלבלד ופי אלרסתאק... ונסמכים על התיבה הפרטית רסתק**,

(א) ידיעות ז' (א'), עע' 22 ואילך.

(ב) משבע הדוגמאות, שד"ר בנעט מצטט מספרו של הירשפלד — *Arabic Chrestomathy*, אין האחת (18, 22) שייכת לנדון כלל, שהרי אן שם היא מלת קשר (אָן — כי) ודיך אלסאעה ערף ר' יוחנן אן בתתבאת (!sic) פי אל תורה (אין עוד אן אחת בשורה הנזכרת). בשש הדוגמאות האחרות משמשת תיבת אן סימן לתנווין ביחסת הפעול: ולענהא לענאת / אן (כאן: לענאת) כתירה (15, 15—16); ואוועדה ועדאת אן (כאן: ועדת) כתירה ללכיר (16, 11); וצלא צלאוואת / אן (כאן: סלוואת) כתירה ותחנן ותברע (16, 21—22); פרח פרחת אן (כאן: פרחת) עצימה (17, 7); וכאן לה ציאפה אן (גם כאן כנראה: ציאפה) עצימה (17, 20); ובכיוו אל אנס / עלה בכא אן (כאן: בכא) עצים (18, 1). ויש לתת את הדעת על-כך, כי כאן התנווין הנפרד הוא תמיד אחרי ה' או תי"ו של רבות (ואפילו בע' 17, 7 במקום שכתוב פרחת אן, צריך היה להיות בעצם לפי הכתיב הרגיל בכתב-יד זה פרחת אן; ואולי אינו אלא טעות במקום פרחת) או אחר אלף סופית (בכא אן). ואילו במקום שאין קשי זה אין התנווין נפרד, כגון ועמל לה פרחא (פרחא) עצימה (!sic) באותו כתב-יד עצמו (17, 19).

המצוייה בתלמוד ובספרות הגאונים. במלה זו מסייע, דרך אגב, גם בעל המאמר בקביעת תאריך מוקדם לתעודה, שכן אין היא משמשת בספרות שלאחר תקופת הגאונים. אלא, שעצם הקריאה היא מסופקת. ראשית, כתוב שם לא ר ס ת ק ככתובה של המלה בספרותנו בכל מקום (לפי הערוך מלשון פרסית - راسة) אלא ר ס ת א ק, ולפלא הוא מניין נוספה כאן האלף; ולא זו בלבד אלא שהאות הראשונה שאחר הליגטורה, אָל, מחוקה במעט בכתב-היד, והמעתיקים שיערו שהיא רי"ש, אך כל המעיין בתצלום כתב-היד (ע' 29) יווכח על נקלה, שאין כל אפשרות לקרוא אות זו כרי"ש, ואין היא דומה לרי"ש מן הרי"ש-ים הברורות המצויות בכתב-היד לרוב. ולדעתי אין ספק בדבר, כי שרידי האות הנראים כיום מתאימים רק לשתי אפשרויות: מי"ם או סמ"ך; שכן מלמטה מצד ימין האות מתעגלת פנימה. והנה תיבת ס ס ת א ק אינה נראית כלל מטבעה, ואינה ידועה בערבית; אבל התיבה ס ס ת א ק אפשרית, שכן יהיה זה הבינוני הפעול של הבנין השמיני (א פ ת ע ל) משורש ס א ק (=שוק). אמנם, אין מלון מן המלונים הערביים, שעיינתי בהם (ליין, דוני, פראיטאג; מחיט אל-מחיט ועוד), מביא פירוש מיוחד לתיבה, אך הכל מסכימים, כי א ס ת א ק = ס א ק; כלומר מסתאק פירוש נהוג, דבר שנוהגים בו. ולדעתי יש לפרש כאן מסתאק - מחנה צבא (הצבא שנוהג בו המצביא); ויהיה מסתאק - מחנה הצבא, בניגוד לבלד - העיר עצמה. המשלמים מתאספים מכל מקום: בין אלה היושבים בערים בתוך יתר החושבים, ובין אלה היושבים נפרדים במחנות הצבא לחוד, מחוץ לערים הקיימות.

בש' ה' קורא דיר ש ט ר א ו ס: ועומר יוערף (או: תערף) עליהם פי כל וקת.... ואילו דיר בנעט גורס בהערה: נראה שצ"ל יושרף או ישרף; ובעקבותיו כנראה נכתב בתרגום: ועומר היה מפקח עליהם בכל רגע, ובהערה (לפי ש ט ר א ו ס): ועומר דרש וחקר אותם. ונראה לי כי הקרי אינו נכון, וכמובן גם התרגום בעקבותיו. ראשית, אין האות שלפני הפ"א הסופית יכולה להיות רי"ש כלל, שכן ראשה של רי"ש מימין הוא חלק ומעוגל תמיד, ואילו כאן הוא כנס פנימה, כעין מפרץ קטן לשמאל, ממש כראשי כל הדליתים בכתב-יד זה (וכן כל הה"איים); ועוד זאת, שרידי האותיות ש ט ר א ו ס ו בנעט קוראים אותן כיו"ד ויו"ו או תיו, אינם אלא מי"ם; ולפיכך יש לקרוא את התיבה לא יוערף או תערף (ובוודאי לא ישרף), אלא מעדף (בקושי: תעדף). אמנם הפעל עֲדַף פירושו לאכול מעט, ולפי ליין אינו בא אלא בבניין הראשון (קל) או בבניין החמישי (تَعَدَف), אלא שאחד שמות העצם הגזורים משורש זה - עֲדַף - פירושו מתח קטנה, מתנתמה; ויש לשער, כי משם זה נבנה בפי העם גם פעל דינומינאטיבי אَعَدَف - לחת מתנה קטנה^א). התיבה הבאה אחר זאת קראוה המעתיקים עליהם; ואולם כל המתבונן בכתב-היד ימצא, כי הי"ד חשודה מאוד, והיא נראית יותר כו"ו, וגם הלמ"ד יוצאת מכלל כל הלמ"דים האחרות, שכן יש בה הפסק בין חלקה העליון והתחתון; וחלקה העליון אחד הוא עם הקו היורד של הקו"ף מתיבת אֶל-קודס בשורה שממעל לה. משום-כך יש לקרוא את התיבה לא עליהם אלא ענוהם; והמלה ענו (عنود) פירושה: המון (לפי Bellot); קבוצת אנשים בני שבטים שונים (לפי Lane). עתה יהיה לפסוק מובן מתקבל הדעת: ועומר נתן מתנות מה לקבוצת-אנשים האלה בכל עת, כמובן למען זרו אותם בעבודת הניקוי, שהטיל עליהם, ולמען עודד את רוחם.

בש' ו' בין המלים הברורות שבראשה: מא אנכשפת. ושבוף לשיוך, מחוקות מספר אותיות, שהן לכל-הפחות שתי תיבות. המעתיקים לא הציעו כל דרך קרי לחצי הראשון של השטח המחוק, ורק בסופו קראו סאל. הגם שהפעל סאל בערבית נוהג ביחסת הפעול

(א) ואולי יש לקרוא לא מעדף אלא תעדף (تَعَدَف) באותו הפירוש המוצע.

אחריו, וקשה להבין כיצד הוא משמש כאן באות למ"ד אחריו, אבל סוף-סוף אין סגנון התעודה קלאסי ביותר, וניכרת בו גם במקומות אחרים השפעת העברית-הארמית. ואשר לראשית המחק, ניכרים בו שרידי חמש אותיות עד תיבת סאל המשוערת, ולפי השרידים אפשר להשלים בשני אפנים: א) נאדא יסאל (נָאֲדֵי יִסְאֵל), כלומר: קרא (לוקנים) ושאל לוקני היהודים.... אלא שקישורו הסגנוני של הפסוק אינו עולה יפה; לפיכך נראית יותר אפשרות הקריאה השנייה: ב) מנהא יסאל (מִנְהָא יִסְאֵל), והוא מתקשר עם מה שלפניו: פכל מא אנכשפת מנהא, יסאל.... ויהי ככל אשר נתגלתה ממנה (כלומר מן השטח שעמד להתקנות – חלקה), היה שואל וכו'.

בש' ז' קורא ד"ר ש ט ר א ו ס פראן ומתקן בהערה: צ"ל פכאן; אלא שהקרי אינו נכון, ועל-כן אין צורך גם בתיקון. לי נראה, שכתוב (וכך יש לקרוא): פדאן ופירושו: וַיִּקְרַב (فَكَרَبَ). כנגד קריאה זו אפשר לטעון, כי חסרה האליף הנחה שבסוף (ראה לעיל הכתיב הערבי), אלא שאין זו עיקר, ואל"פים חסרות גם במקומות אחרים (ראה להלן).

בש' ח' לפני התיבה האחרונה סור נראים שרידי אותיות מטושטשות, ויתכן כי יש לקרוא אלסור, אף-על-פי שדרך הבניין אלסור אלקודס משונה ביותר; ואולי יש לקרוא בסור אלקודס; לפי הדקדוק יהיה קרי זה יפה יותר, אלא ששרידי המחק אינם מתאימים לבי"ת. בש' י"ג כתוב (וכן קוראים המעתיקים): מא ואקפהם עומר, אך בנעט מעיר: נראה שצ"ל ואקפהם; ולפי עניות דעתי אין כל צורך בתיקון זה. כידוע מספרת המסורה, כי עומר מינה את היהודים לשומרי-שערים ומדליקי-המנורות בשטח הר הבית, ודווקא לעניין המינורי יתאים הפועל ואקף. הטענה שאין המינוי נזכר בתעודה אינה טענה; שכן ראשית-כל גם עניין ההסכם אינו נזכר בתעודה (אם נקרא כתיקון המוצע (وَافَقَ)), ומלבד זאת יתכן, כי הדברים נזכרו קודם לכן (לפני דף זה שבידינו).

פירוש התיבה خُصُومِكُمْ בסוף ש' י"ח אינו דווקא אויביכם, אלא יריביכם (בוויכוח או במשפט), מתנגדיכם, בעל-יד-דברכם. ואין כל צורך לשער, כי כאן חסר דבר-מה. דרך דיבור מקוטעת זו מצוייה לרוב בדברייספרות של הקדמונים.

בש' ב' בע"ב קורא ד"ר ש ט ר א ו ס: אחצר אלבטרך [ואצחאבתה; לזאת מעיר ד"ר בנעט בהערה, שיש לקרוא: מע צחאבתה; וזה הנכון, כי שרידי האותיות בראש תיבת צחאבתה מתאימים ל-מע יותר מאשר ל-וא (כדעת ש ט ר א ו ס).

קשה קריאת שש' ג'ד', שחלק ניכר מהן מחוק ומטושטש. דרך קריאתם של המעתיקים רחוקה מאוד מלשוות הוראה בת-מובן על המשפט; ולדעתי יש לקרוא שש' ג'ד' כך: ³קד ואקפת (האלף מעל לשורה, בין הו"ו והקו"ף) האולי אליהוד עלי אלכורוג' ¹מן אלבלאד יתקדם ²ד) (המי"ם מעל לשורה, בפניה השמאלית של הדלי"ת) אלי ההנא מנהם אלכמיה.... כלומר: וכבר היכרתי (את זכותם של) היהודים האלה לצאת מן הערים, (וכי) תבוא הנה מהם הכמות וכו' ^ה.)

גם ראשית ש' ה' (בע"ב) מחוקה במידה רבה. קל למדי לנחש בוודאות מה התיבה הראשונה: אלתי. את התיבה השנייה והשלישית קוראים בנעט וש ט ר א ו ס: תקולו פיהא, כלומר גם הם מציינים כל לפני תקולו נמצאים שרידי אות. לדעתי יש לקרוא: תתקולו, שהוא טעות סופר תחת תתקאולו (تَتَقَاوَلُونَ). פירושו של تَقَاوَلَ הוא לשאת ולתת באיזה עניין, לבוא לידי הסכם. מעתה מתברר העניין שהיה מופרך לכתחילה

ד) אפשר לקרוא גם תתקדם.

ה) وَافَقَ عَلَى – פירושו להכיר בזכותו של פלוני לאיזה דבר יתרון או זכות מיוחדת (ראה, ד"מ, Bellot בערך وَقَفَ).

מבחינה הגיונית: מדוע צריך עומר לשאול דווקא מפי האיפטריארך לכמה משפחות יהודיות יש להתיר להכנס לירושלים ולהתיישב בה? עומר לא שאל כלל את האיפטריארך, אלא קרא לו ולבני לויתו למען ישאו ויתנו עם היהודים בנוכחותו. מתבררת גם התאמת המעשה לתשובה שהשיב עומר ליהודים בבואם אליו, לפני ששלח לקרוא לאיפטריארך: הוא ירשה לשני הצדדים ללבן את טענותיהם ואחר-כך יפסוק הוא (ע"א, ש' י"ח – ע"ב, ש' א').

יש לציין, כי בראש ש' ו' יש טעות סופר דומה לזו של *تَكَاوَلَ فِي*; גם שם הושמטה בטעות האל"ף מן התיבה הראשונה, ונכתב: אלנקלין (תחת אלנאקלין). מעתיקי התעודה הנדונה בזה לא ראו משום-מה להעיר על-כך.

קשות לקריאה שתי השורות האחרונות של הקטע הזה. המעתיקים קראו נכונה את השורה שלפני האחרונה, אלא שמצאו לנכון להציע בה תיקון, ואילו בקריאת השורה האחרונה נשתבשו לפי קוצר דעתי. נברר תחילה את קריאת השורה האחרונה, כי בה תלוי גם פירוש מה שקדם לה.

שתי התיבות הראשונות ברורות לחלוטין: אלי אגיאל; אחר זאת באות שתי תיבות מטושטשות, שהמעתיקים קראו: אן כתירה, וד"ר בנעט מצא גם כאן (בתיבה הראשונה משתי אלה) את התנווין (אן).⁽¹⁾ ולדעתי יש לקרוא: מן כברה, וחלק משפט זה יחזור על שם-העצם אלבנא, הנזכר בשורה הקודמת. כל המשפט נקרא: ועמרו / נאחיתהם באלבנא אלדי אהארה / אלי אגיאל מן כברה.... מכאן שתיבת אהארה היא פועל במשפט הצדדי (משפט זיקה). המתאר את הבניין, שאותו איוו להם היהודים למושב. דרך אגב יש לציין, כי המלה בנא = *بِنَاءٌ* היא כאן ביחיד ולא ברבים כתרגומם של המעתיקים. ובניין זה בחרו בו היהודים למושב מפני גדלו (*مِنْ كِبَرِهِ*). קשה עדיין להבין מה פירוש חלקו הראשון של המשפט הצדדי: *الذِي أَهَارَهُ (؟) إِلَى أَجْيَالٍ*.

ישנן שלוש אפשרויות של קריאה, אלא ששלשתן קשות הן. האחת – לקרוא כאשר קראו המחברים: אתארה, אבל להבין את המלה כפועל,⁽²⁾ דהיינו: והקימו / את שכונתם בבנין, אשר חשפוהו / לדורות, מתמת גדלו. הבניין הרביעי (*أَفْعَلٌ*) של הפועל *كَارَ* הוראתו לחפור מן הקרקע, לחשוף ממעבה האדמה (ראה לייך). ואפשר לחשוב כי לאחר שניקו העם את מקום המקדש מן האשפה שנצטברה שם בדורות האחרונים לשילטון ביזאנץ, פיננו את חרבות הבניינים שבסביבות מקום המקדש, שהונחו גם הם בוודאי, ובאחד הבניינים החרבים שבסביבה קבעו את מקום מושבם, כי הבנין היה גדול ויכלו להתיישב בו שבעים המשפחות שבאו מטבריה ומסביבתה. הקשי שבקריאה זו הוא, כי האות

(1) לעניין זה ראה הערה ב' לעיל; ביחוד סופה של ההערה (באי-אלה מקרים בא התנווין בנפרד לפי השערת).

(2) התרגום שהציעוהו המעתיקים אינו נראה מכמה טעמים. ראשית המלה אלבנא אינה כאן במספר רבים, אלא במספר יחיד; אמנם, מלת הזיקה אלדי היא בזכר אינה ראינה נצחת לכך, שכן היא נמצאת גם בע"א, ש' ז', במקום שהייתה צריכה לבוא מלת הזיקה בנקבה (אלצכרה אלדי היא אבן שתייה), אבל כינוי הגוף החוזר בתיבה האחרונה בשורה זו (אהארה או אחארה) הוא עדות נוספת על-כך, כי בנא צ"ל זכר; ועל-כן יוכל להיות רק במספר יחיד (*بِنَاءٌ*) ולא ברבים (*بِنَى* או *بُنَى*). אך אם גם נעלים עין מאי-דיוק זה, גם אז אין התרגום אפשרי, שכן חסר בו פועל ובלעדיו אין למשפט מובן. גם המתרגמים עמדו על קשי זה והוסיפו את הפועל בסוגרים (נשאר — כך!). אך מלבד כל אלה בטלה גם אפשרות דחוקה זו לאחר שהוכח כי הקריאה אגיאל אן כתירה אינו נכון, ויש לקרוא: ...אגיאל מן כברה; ובנוסף זה אין כל מובן למשפט: ...בבניין, אשר עקבותיו (נשאר), מפני גדלו!?

הנדונה נראית ברורה מאוד וקשה לקרוא תיזו, בהיותה דומה הרבה יותר לה"א או לחי"ת; ולא זו בלבד אלא שיש להניח, כי הסופר טעה כאן וכחב אתארה תחת אתארוה.

השנייה – היא לקרוא אהארה ככתוב, ולהבין תיבה זו כשם הפעולה: ...בבניין אשר חרבנו לדורות. לא בלבד שמוכנו של המשפט קשה, כי תהיה זו דרך מסובכת ונפתולה מאוד לבטא את הרעיון, כי הבניין היה חרב זה דורות (שאם לא כן אי-אפשר שיהיה למשפט זה מובן כל שהוא), אלא שגם שימוש הפועל אר ידוע רק בבניין קל או פיעל (האר או היי). ועד עתה לא נמצא בבניין הרביעי (אחר).

השלישית היא לחשוב את אהארה לטעות סופר תחת אחארה; ויש לתרגם: בבניין אשר השיבו (עומר ליהודים) לדורות. אך מלבד הקשי הצפון בקרי זה כשהוא לעצמו, משום שיש להניח כאן טעות סופר, הנה גם שימוש הפועל אחר – להחזיר, להשיב, בבחינה זו אינו רגיל ביותר. וקשה להכריע.

הנני נותן עתה בהעתק ובתרגום חדשים את חלקי התעודה שבהם הצעתי תיקוני קרי או תרגום:

ע"א, שש' א"ח' ו.א.ח) רַקְצִין אלא ויחצר פחצר כול מוסלם [כ]אן פי אלבלד ופי אלמסתאק וחצרו [מע]הם גמאעה מן אליהוד תם אנה אמרהם בכנס אלקודס ותנטיפה

ועומר מעדף^ט ענוהם פי כול וקת פכל מא אנכשפת מנהא יסאל לשיון

אליהוד ען אלצכרה הי אבן שתיה פדאן בעץ אלעלמא יחדד לה אלמוצע...

ע"ב, שש' א"ה' ו.א.ח) רַקְצִין אלא ויחצר פחצר כול מוסלם [כ]אן פי אלבלד ופי אלמסתאק וחצרו [מע]הם גמאעה מן אליהוד תם אנה אמרהם בכנס אלקודס ותנטיפה

ועומר מעדף^ט ענוהם פי כול וקת פכל מא אנכשפת מנהא יסאל לשיון

אליהוד ען אלצכרה הי אבן שתיה פדאן בעץ אלעלמא יחדד לה אלמוצע...

ע"ב, שש' א"ה' ו.א.ח) רַקְצִין אלא ויחצר פחצר כול מוסלם [כ]אן פי אלבלד ופי אלמסתאק וחצרו [מע]הם גמאעה מן אליהוד תם אנה אמרהם בכנס אלקודס ותנטיפה

ועומר מעדף^ט ענוהם פי כול וקת פכל מא אנכשפת מנהא יסאל לשיון

אליהוד ען אלצכרה הי אבן שתיה פדאן בעץ אלעלמא יחדד לה אלמוצע...

ע"ב, שש' א"ה' ו.א.ח) רַקְצִין אלא ויחצר פחצר כול מוסלם [כ]אן פי אלבלד ופי אלמסתאק וחצרו [מע]הם גמאעה מן אליהוד תם אנה אמרהם בכנס אלקודס ותנטיפה

ועומר מעדף^ט ענוהם פי כול וקת פכל מא אנכשפת מנהא יסאל לשיון

אליהוד ען אלצכרה הי אבן שתיה פדאן בעץ אלעלמא יחדד לה אלמוצע...

ע"ב, שש' א"ה' ו.א.ח) רַקְצִין אלא ויחצר פחצר כול מוסלם [כ]אן פי אלבלד ופי אלמסתאק וחצרו [מע]הם גמאעה מן אליהוד תם אנה אמרהם בכנס אלקודס ותנטיפה

ועומר מעדף^ט ענוהם פי כול וקת פכל מא אנכשפת מנהא יסאל לשיון

אליהוד ען אלצכרה הי אבן שתיה פדאן בעץ אלעלמא יחדד לה אלמוצע...

ע"ב, שש' א"ה' ו.א.ח) רַקְצִין אלא ויחצר פחצר כול מוסלם [כ]אן פי אלבלד ופי אלמסתאק וחצרו [מע]הם גמאעה מן אליהוד תם אנה אמרהם בכנס אלקודס ותנטיפה

ועומר מעדף^ט ענוהם פי כול וקת פכל מא אנכשפת מנהא יסאל לשיון

אליהוד ען אלצכרה הי אבן שתיה פדאן בעץ אלעלמא יחדד לה אלמוצע...